

Ślaski, Kazimierz

Wyniki poszukiwań źródłowych dotyczących kontaktów naukowych polsko-szwedzkich, dokonanych w zbiorach szwedzkich w 1959 r.

Przegląd Historyczny 52/4, 765-774

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

KAZIMIERZ ŚLASKI

Wyniki poszukiwań źródłowych dotyczących kontaktów naukowych polsko-szwedzkich, dokonanych w zbiorach szwedzkich w 1959 r.

Archiwa i biblioteki szwedzkie były już kilkakrotnie przedmiotem poszukiwań polskich ekspedycji naukowych, zmierzających do wykrycia i zinwentaryzowania licznych poloniców, przechowywanych w ich zbiorach. Ilość owych poloniców jest jednak tak znaczna, że przy sposobności każdorazowych badań pojawiały się wciąż nowe pozycje, nie zarejestrowane jeszcze przez poprzednie wyprawy.

W jesieni 1959 r. miałem sposobność przeprowadzenia na zlecenie Archiwum PAN trzytygodniowych poszukiwań w Szwecji w celu zarejestrowania materiałów do kontaktów naukowych polsko-szwedzkich. W toku tej pracy natrafiłem również na szereg poloniców odnoszących się do innych zagadnień. Przytoczony poniżej wykaz podaje ogólne zestawienie wynotowanych w czasie tej podróży materiałów z pominięciem tych, które zostały uwzględnione we wcześniejszych ekspedycjach. Ze względu na pośpiech, spowodowany ograniczonym czasem wyprawy oraz z powodu zawilego systemu uporządkowania akt w zbiorach szwedzkich, należy liczyć się z możliwością pewnych pomyłek w sygnaturach i tytułach. Od takich niedociągnięć nie ustrzegła się również zakrojona na szerszą skalę ekspedycja PAN w 1955 r.¹

Materiały podane w wykazie zostały zgrupowane według ich miejsc przechowania, przy czym nazwy tych instytucji podano w brzmieniu szwedzkim. Tytuły zbiorów i tomów przytoczono zasadniczo w tłumaczeniu polskim. Pozycje oznaczone literą „M“ zostały zmikrofilmowane, a negatywy znajdują się w zbiorach Archiwum PAN w Warszawie oraz Oddziału APAN w Poznaniu. Przy korespondencji podano daty krańcowe listów oraz w nawiasie ich liczbę. W zasadzie są one przechowywane pod nazwiskami ich szwedzkich adresatów; odchylenia od tej reguły zaznaczono w postaci odrębnych sygnatur. W poszczególnych wypadkach nie udało się ustalić imion niektórych korespondentów i adresatów.

¹ A. Mączak, *Wyniki poszukiwań źródłowych dotyczących wojny polsko-szwedzkiej 1655—1660, dokonanych w Szwecji w r. 1655*, „Przegląd Historyczny“ t. XLVIII, 1956, nr 1, s. 126—142; A. Mączak, *Resultat av de år 1655 i Sverige gjorta källforskningarna rörande det polsk-svenska kriget 1655—1660*, övers. från polska av C. Leche-Heymowska, och A. Heymowski, Stockholm 1958, masz. powielany, s. 22.

A. Universitetsbiblioteket, Lund

- W dziale korespondencji natrafiono na następujące polonica:
- I. Brevsamml. Axel G. Billing: A G L 29.
List Henryka Sienkiewicza, 1907. M.
 - II. Brevsamml. Per E. Liliequist 19.
Listy Wincentego Lutosławskiego, 1927 (2). M.
 - III. Brevsamml. F. E. Braune 1.
List Aleksandra Przeździeckiego, 1869. M.
 - IV. Brevsamml. Carl J. Tornberg.
List Alberta (Wojciecha) Kazimierskiego, orientalisty, 1856. M.
 - V. Brevsamml. Carl G. Thomson.
List Jana Wańkowicza, entomologa, 1869. M.
 - VI. Brevsamml. Didrik M. A. Möller, DMB I.
Listy Michała Karlińskiego, 1870—1889 (4). M.
 - VII. Brevsamml. Elof Tegnér 4.
Listy Wawrzyńca (Lars) von Engeström, 1876 (4). M.
 - VIII. Brevsamml. Evert Wrangel 19.
Listy:
 - a. Feliksa Kopery, 1935. M.
 - b. Leona Zamenhofa brata Ludwika, twórcy esperanto, 1928. M.
 - c. Władysława Tatarukiewicza, 1934.
 - IX. Brevsamml. Svante Murbeck (Samuel) 37.
Listy Tadeusza Wiśniewskiego, 1933, 1938 (3). M.
 - X. Brevsamml. S. L. Törnquist.
List Władysława Szajnochy, 1904.
 - XI. Tegnérská Brevsamml. A 26—27.
Listy:
 - a. Ludwika Skrodzkiego do Esaiasa Tegnéra, 1869—1870 (13). M.
 - b. Leona Zamenhofa, brata Ludwika twórcy esperanto, 1928. M.
 - XII. Brevsamml. Per S. Agrell 2—3.
Listy:
 - a. Władysława Konopczyńskiego, 1914, 1921 (2).
 - b. S. Roźnieckiego, 1921.
 - XIII. Brevsamml. M. P. Nilsson.
Listy:
 - a. J. Przyłuskiego, profesora Ecole Nationale des langues orientales à Paris, 1929.
 - b. Stefana Czarnowskiego, 1929—1930 (3).
 - XIV. Brevsamml. Carl V. Charlier 6.
List Jana Krassowskiego, 1923.
 - XV. Handskrifter Hi (4 : 2).
„Om Pahlen och dess lande beskaffenhet“, rkps z początku XVIII w. Wierszowany paszkwil na polskie społeczeństwo.
 - XVI. Handskrifter Hi (pol. 2).
„Sigismundi Augusti Regis Poloniae litterae ad diversos“, koncepty z kancelarii królewskiej, 1561—1568, opr.

B. Universitetsbibliotek, Uppsala (dział manuskryptów)

- I. F. 206. Stjerneld Gyldenstolpiska Handlingarna: Brev till Ed. Gyldenstolpe
- a. nry 21, 23, 25—27, 29, 30, 35, 38, 40, 41, 55, 58 — Listy biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego dotyczące polityki stronnictwa szwedzkiego w Polsce, 1706—1707 (12).
 - b. nry 42—44, 47—52 — Listy Konstantego i Aleksandra Sobieskich, 1707 (9).
- II. E 534. Brev till hofmarschall Bengt Rosenhane.
Podanie posła polskiego Jakuba Berniga o audiencję u króla, 1679.
- III. Y 63 b. Heilbornska autografsammlingen, pag. 270.
List Muzeum w Rapperswilu do inżyniera Per E. Bergstranda w sprawie daru, 1875. M.
- IV. Palmskjöldska Sammlingen.
1. Litterae III. 371.
Listy:
 - a. s. 51—71 Abrahama Caloviusa do kanclerza Axela Oxenstierny w sprawach ewangelików w Prusach Królewskich, 1644 (kopia).
 - b. s. 133—135 senatu m. Gdańska do kanclerza A. Oxenstierny w sprawie publikacji Caloviusa, 1647.
 - c. s. 419 Stanisława Lubienieckiego do króla Karola Gustawa w sprawie arian polskich, 1660 (kopia). M.
 - d. s. 463—467 podkanclerzego Andrzeja Olszewskiego do Andreeasa (Andersa) Lillenhök. Odpowiedź posłowi szwedzkiemu, 1679 (kopia). M.
 - e. ? Johan Skytte do N. Radziwiłła w sprawie elekcji Władysława IV, 1632 (kopia).
 2. Litterae 210 x, p. 93—96.
Listy:
 - a. biskupa Piotra Gembickiego do Jerzego Borastusa bibliotekarza Zygmunta III, 1640. M.
 - b. Arnolda Messeniusa do kanclerza A. Oxenstierny, 1641. M.
 - c. Jerzego Borastusa do Arnolda Messeniusa, 1641 (kopie). M.
 3. P. IV. t. VIII nr 95: Acta Polono-Suethica.
Materiały do stosunków dyplomatycznych polsko-szwedzkich w XVII i początku XVIII w., m.in. sprawa rewindykacji archiwaliów polskich (kopie).
- V. K. 30.
Listy Stanisława Lubienieckiego do Andersa Gyldenklau, ambasadora szwedzkiego w Polsce, dotyczące spraw arian i innych po pokoju oliwskim, 1661 (7). M.
- VI. G. 151 n. Sammling av brev till Johan H. Lidén, XIV B.
Listy:
 - a. Jana B. Albertrandiego do profesora Jana Henryka Lidén, 1790. M.
 - b. Jana B. Albertrandiego do bibliotekarza Karola Gjörvella, 1790. M.

- VII. G. 21. Brev till och från Torbern O. Bergman, Pars V.
 a. Listy Magnusa Olofa Björnstierna z opisami stosunków w Polsce, 1767—1769 (2). M.
 b. List generała Stefana de Rieule, z opisem jego badań przyrodniczych w Polsce, 1768. M. (sygn. G 21 d.)
- VIII. G. 22 a. Koncept till brev från Magnus O. Björnstierna.
 Bruliony listów do:
 a. nry 2—3 Jakuba v. Engeström, sekretarza królewskiego, 1767 (2). M. — opisy stosunków w Polsce.
 b. nry 5—18, 23 generała-majora WP Stefana de Rieule w sprawie badań przyrodniczych i wypadków politycznych, 1767—1769 (13). M.
- IX. G. 132 d. Brev till Franz R. Kjellman.
 Listy od Edwarda Janczewskiego, profesora UJ, botanika, 1901—1902 (6). M.
- X. x 368 a. Elias A. Åhl, En kort resebok etc.
 Pamiętnik z wypraw wojennych 1655—1660, 1 vol, 1673.
- XI. D 701. Urban Hjärne, Diarium på resa från Rigå genom Norra Tyskland och Holland 1667 r. (m.in. opis Polski).
- XII. H. 179. Olof Celsius Beskrifvning öfver Polen, rkps ok. 1703. M.
- XIII. H. 154, 155. Epistolae ad Johannem Dantiscum, oryg.
 Oprócz większych pozycji wymienionych w powyższym wykazie, napotkano również w dziale korespondencji na poszczególne listy do Polaków, np. biskupa Jakuba Zadzika, 1631 (E. 388 c), prymasa Andrzeja Potockiego do króla Augusta III (F. 381 k.), posła Jerzego Potockiego, 1789 r. (F. 493).

C. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets
 Akademi: Antikvariskt Topografiska Arkivet,
 Stockholm

- I. Listy do konserwatora Hansa Hildebranda od:
 a. Jana Bożo-Antoniewicza, 1904. M.
 b. Mariana Gumowskiego, 1906. M.
 c. Józefa Ignacego Kraszewskiego, 1874 (2). M.
 d. Stanisława Krzyżanowskiego, 1876. M.
 e. Józefa Łepkowskiego 1875. M.
 f. Henryka Sienkiewicza, 1907. M.
- II. Listy do Oscara Monteliusa od:
 a. Józefa I. Kraszewskiego, 1874. M.
 b. Julii Ledóchowskiej 1915 (8) w spr. Komitetu dla ofiar wojny w Polsce z Vevey.
 d. F. Romera + list Monteliusa do Romera, 1876—1877 (3). M.
 e. Heleny Rydzewskiej, 1912.
 f. Michała Sokołowskiego, 1898. M.
 g. Adamowej z Zamoyskich Lubomirskiej, 1917—1918 (2).
- III. KVA Protocoller - protokoły z posiedzeń Kr. Akademii, ze wzmiankami o polskich jej członkach:
 a. nr 18:207; 1843 r. Eustachy Tyszkiewicz. M.
 b. nr 2:25; 1874 r. Eustachy Tyszkiewicz. M.

- c. nr 3:61 i 11:121, 122; 1880 i 1891 r. Ksawery Liske. M.
 d. nr 7:92; 1887 r. Józef I. Kraszewski. M.
- IV. List Aleksandra Przeździeckiego do króla Karola XV w sprawach osoby Zygmunta III, 1870 (kopia).

D. Sveriges Riksarkivet, Stockholm

- I. Polonica 328. Polska beskickningars memorial och noter 1555—1795 — Pisma, memoriały i noty polskich przedstawicieli dyplomatycznych (częściowo M).
- II. E. IV. 5. Kanslikollegium inkomna skrifvelser 1781—1810, s. 379. Memorial szefa archiwum J. C. Stranda oraz nota posła polskiego Jerzego Potockiego w związku z misją Jana Albertrandiego, 1790. M.
- III. Eriksberglottsarkiv: Autografer Sammlingen.
1. Listy Stanisława Lubienieckiego do Bengta Gabriela v. Oxenstierna w sprawie polskich arian, 1660 (3). M.
 2. Listy Franciszka Maksymiliana Ossolińskiego, podskarbiego kor. do Karola Gustawa hr. Tessin, kanclerza, w sprawach polityki Stanisława Leszczyńskiego, 1742 (2).
 3. Listy posła Rzeczypospolitej, Jerzego Potockiego do różnych osób, 1788—1796 (35).
 4. Korespondencja Waleriana Kalinki z Magnusem Crusenstolpe, dotycząca polityki Hotelu Lambert w okresie powstania, 1863 (7).
- IV. E. 6413. Carl Silfverstolpes Sammling 1.
 Listy Ksawerego Liskego do C. Silfverstolpe'a w sprawach naukowych, 1875—1880 (19). M.
- V. Bror Emil Hildebrands Sammling 6304—6352.
 List Wincentego Trojanowskiego do Emila Hildebranda, 1914.
- VI. Riksarkivets ingående och utgående skrifvelser 1861—1915.
 Polscy korespondenci Archiwum:
- a. Konrad S. Bilczyński, 1878 in. 44.
 - b. Görg, architekt — Lwów, 1881 in. 31.
 - c. dr J. Korzeniowski — Kraków, 1892 in. 41.
 - d. Oswald Balzer, 1895 in. 17, 25, ut. 21.
 - e. Biblioteka Uniwersytecka we Lwowie, 1895 in. 79 ut. 99; 1896 in. 55, ut. 59; 1897 in. 26, ut. 32; 1910 ut. 8; 1911 in. 523, ut. 313; 1914 in. 49, 89, 132; ut. 22, 23.
 - f. Aleksander Semkowicz, 1895 in. 79.
 - g. Henryk Bukowski, 1895 in. 42.
 - h. Aleksander Hirsberg, 1895 in. 59.
 - i. Aleksander Czółowski, 1897 in. 83.
 - j. A. Kurpiel — Kraków, 1905 in. 199.
 - k. Archiwum Państwowe w Poznaniu, 1906 ut. 64; 1908 in. 131.
 - l. Wincenty Sobieski, 1906 ut. 62; 1910 in. 371, 374, 418, ut. 234, 241; 1911 ut. 8.
 - m. Bronisław Dembiński, 1907 in. 154, ut. 82.
 - n. F. Kolessa-Galicja, 1907 in. 153.
 - o. Józef Kordziłowski, 1909 in. 199, 280.

- p. Bolesław Ulanowski, 1909 in. 317, 318.
- q. Eugeniusz Berwiński, 1909 in. 318; 1911 in. 334; 1912 in. 303, ut. 176.
- r. Polskie Towarzystwo Historyczne, 1909 in. 353.
- s. Michał Pawlikowski, 1909 in. 14; 1910 ut. 8.
- t. Aleksander Birkenmajer, 1911 in. 339.
- u. Ludwik Birkenmajer, 1911 in. 338.
- v. Akademia Umiejętności w Krakowie, 1911 in. 209, ut. 82.
- w. Władysław Konopczyński, 1914 in. 322; 1915 in. 120.

E. Kungl. Vetenskapsakademiens Biblioteket,
Stockholm

(dział manuskryptów)

- I. Ms 1943/13 — List Józefa Hoene-Wrońskiego do Karola Thiibeau-deau, 1825. M.
- II. Korespondencja Jana Jakuba Berzeliusa:
 - a. List J. J. Berzeliusa do Ludwika H. Bojanusa, 1822. M.
 - b. List od L. H. Bojanusa, 1821. M.
 - c. List od Wincentego Kiejstuta Zgierskiego, 1844. M.
- III. KVA Protocoll. bibl.
 - 1. 1844 p. 409 nr 17: Memoriał Wincentego K. Zgierskiego do Akademii z projektem symboli technicznych do zastosowania w przemyśle poligraficznym, 1844. M.
 - 2. 1819—20 p. 17: Pismo Wojciecha Anzelma Szweykowskiego w sprawach naukowych, 1820. M.
- IV. Korespondencja Svante Arrheniusa.

Listy:

 - a. Marii Skłodowskiej-Curie, 1911, 1922 (3). M.
 - b. Bohdana Szyszkowskiego, 1915, 1927 (3). M.
- V. Brev till Adolf Erik v. Nordenskjöld ser. 1

Listy:

 - a. Konstantego Antoniewicza 1875. M.
 - b. S. Dobrowolskiego, 1882. M.
 - c. Konstantego Czartoryskiego, b. d. M.
 - d. Edwarda Kowerskiego, generała wojsk rosyjskich, 1900 (2). M.
 - e. Stanisława Załęskiego, b. d. XIX w. M.
 - f. L. Czemplińskiego, 1889. M.
 - g. A. E. Nordenskjölda do Stefana Szolc-Rogozińskiego, 1882. M.
- VI. List Henryka Arctowskiego do Vilhelma Carlheim-Gyllensköld, 1901. M.
- VII. Brev till Y. Sjöstedt ser. 1.

Listy:

 - a. Witolda Birula-Białynickiego, dyrektora ogrodu zoologicznego w Leningradzie, 1908—1929 (5). M.
 - b. Józefa Fudakowskiego, 1933 (3). M.
 - c. Emila Moczarskiego, Wiedeń 1921—1931 (23). M.
- VIII. Listy Stanisława Krzyżanowskiego do Nilsa Holmgrena, 1928—1939 (6). M.

- IX. Listy Władysława Szajnochy, profesora UJ, do Gustawa Lindströma, 1889 (4). M.
- X. Listy do G. Samuelssona.
a. Bogumiła Pawłowskię, 1925—1938 (12), M.
b. Władysława Szafera, 1925—1926 (2), M.
- XI. List Augusta Cieszkowskiego do Johna Erharda Areschouga, 1877. M.
- XII. List Władysława Szafera do Henryka Hesselmana, 1928. M.
- XIII. List Władysława Szafera do Gustava Lagerheima, 1925. M.
- XIV. List Kazimierza Wodzickiego do Einara Lönnberga, 1932. M.
- XV. List K. G. Cieślaka do E. L. Ekmana, 1922.
- XVI. Berg, Bibl. IV: 6 : 2 nr 10: Listy królowej Elżbiety Rakuskiej do króla Zygmunta Augusta, 1544 (2).
- XVII. Berg. Brevsamml. 8 p. 222: List Karola IX do Zygmunta III, 1954.
- XVIII. Berg. Brevsamml. 2 p. 46: List Jana Kraszewskiego do marszałka Magnusa Stenbocka, 1704.

F. Kungl. Biblioteket, Stockholm (dział manuskryptów)

I. Engeströmska Sammlingen.

1. Polska autografer.

Polskie listy i autografy:

Przywileje z podpisami królów: Stefana Batorego, Michała Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego, Augusta II i III, hetmana Stanisława Żółkiewskiego, Stanisława Lubomirskiego, 1600.

Listy:

Hieronima Radziejowskiego, 1650; Anny z Jabłonowskich Leszczyńskiej, 1676; hetmana Kazimierza Pawła Sapiehy, 1706 (2); Kazimierza Czartoryskiego, 1703; Stanisława Leszczyńskiego, 1713—1734 (5); Katarzyny z Opalińskich Leszczyńskiej, ok. 1707; Stanisława Poniatowskiego, ok. 1707 (3); Anny z Poniatowskich Tyszkiewiczowej (2); Adama, Władysława i Konstantego Czartoryskich, 1862—1863 (3); Lucjana Siemieńskiego, 1857. M; Kazimierza Jarochońskiego, 1873. M i innych.

2. Brevsammlingen.

a. Ep. Eng. 10 : 1, 3, 4, 7, 9, 17, 20, 24, 25, 27.

Listy Juliana Ursyna Niemcewicza do Larsa v. Engeström, byłego posła szwedzkiego w Warszawie, w których Niemcewicz opisuje polskie życie kulturalne i polityczne 1791—1823 (15) + listy Michała Ogińskiego (2, 1801—1802). M.

b. Ep. Eng. 10 : 23.

List Dezyderego Chłapowskiego (później generała WP) do Larsa v. Engeström z informacjami o bitwie pod Raszynem, 13 czerwca 1809.

3. Eng. Samml. C XIII 1.11 - Polonica 1587—1790.

Varia dotyczące spraw polskich, przeważnie wypisy i kopie.

4. Eng. Samml. B I 2.13.

Johannis Locenii, „Discursus primus de causis belli sueco-polonici etc.“, 1632.

5. Eng. Samml. C V, 1.33. Documenta publica Regnum Sueciae

- concernentia quae in Codice Diplomatico R. Poloniae manuscripto inveniuntur et quidem in tomo primo, in eo vero qui a. 1758 Vilnae in folio maiori prodiit [tj. M. Dogiela] ea que Regnum Sueciae concernunt non inveniuntur — koniec XVIII w. (kopie).
6. Eng. Samml. C XIII, 1.9, Losnitii litterae et alia Polonica, 1631—1632 (odpisy).
 7. Eng. Samml. C XIII, 1.12. „List holenderski do obywatela Prus w sprawie elekcji w Polsce 1734 r.“
 8. Eng. Samml. C. XV, 1.7. „Geschichte von China... biss auf den jetzigen Kaiser ao. 1712 gegeben von einem Jesuiter Kilianus in Pekin“ pocz. XVIII w.
 9. Eng. Samml. B I, 2.28. „Consultatio de bello Polonico“.
 10. Eng. Samml. B. IV, 2.15. Korespondencja z miastami Warmii i Prus w sprawach handlu, 1708.
 11. Eng. Samml. B VI, 1.26—31. Listy różnych korespondentów polskich do hr. Per Ekeblada w sprawie okupacji Elbląga, 1706—1708.
 12. Eng. Samml. B. VI, 2.19. Pisma komisarzy Kawieczyńskiego i Chełstowskiego oraz inne dokumenty dotyczące spraw ekonomii malborskiej, 1706—1709.
- II. Brev till Gustaf E. Klemming.
1. Ep. G. E. Klemming 3 : 9. List Aleksandra Przeździeckiego do G. E. Klemminga, dyrektora Kungl. Bibliotek, 1868. M.
- III. Brev till Karl Warburg.
1. Ep. K. Warburg, s. 22, 33. Listy Alfreda Jensena do K. Warburga w sprawie przekładów z literatury polskiej, 1895 (2). M.
- IV. Brev till Carl Christoffer Gjörvell.
- a. Ep. Gj. 7 : 21 p. 109; 7 : 22 p. 25, 59.
Listy Jana Albertrandiego do C. C. Gjörvella, dyrektora Kungl. Bibliotek w Stockholmie, 1789—1790 (3). M.
 - b. Ep. Gj. 7 : 22 p. 45.
List Józefa Sierakowskiego, sekretarza poselstwa polskiego w Stockholmie do C. C. Gjörvella, 1790. M.
- V. Brev till Harald Wieselgren.
- a. Ep. Wies. 20 : 8 nr 172 a-m.
Listy Waleriana Kalinki do H. Wieselgrena, bibliotekarza Kungl. Bibliotek dot. powstania, 1863 (7).
 - b. Ep. Wies. 20 : 11 p. 115.
Listy Władysława Platera do H. Wieselgrena w sprawie Muzeum w Rapperswilu, 1872.
- VI. Zbiór rycin Kung. Bibliotek.
1. Oryginały rysunków, wykonanych w ciągu wojny 1655—1660 r. przez Erika Dahlberga. Z tego dotyczą Polski:
 - a. fol. 1 — Mapa Polski.
 - b. fol. 2 — Góluł (plan), Krzysztopor (widok), rysunki piórkiem.
 - c. fol. 3 — Plan m. Elbląga, rys. piórkiem.
 - d. fol. 4 — Szpica Montawska i Nogat (plan) rys. piórkiem.
 - e. fol. 5 — Plany Gniewu i Brodnicy, rys. piórkiem.
 - f. fol. 6 — Bitwa pod Sandomierzem, rysunek gwaszem.

- g. fol. 7 — Przejście Sanu przez wojska szwedzkie, rys. piórkiem.
 - h. fol. 8 — Potyczka pod Gnieznem 27 kwietnia 1656, rys. piórkiem.
 - i. fol. 9 — Obóz ks. Adolfa Jana nad Bugiem, plan jw.; Gdańsk, jw.
 - j. fol. 10—12 — Bitwa pod Warszawą 28—30 lipca 1656 (3 rysunki).
 - k. fol. 13 — Widoki Brześcia n. Bugiem i Pińczowa, rys. piórkiem.
 - l. fol. 14 — Widok ogólny Piotrkowa, rys. ołówkiem.
 - m. fol. 15 — Zamek w Janowcu, rys. ołówkiem.
 - n. fol. 16 — Zdobycie Brześcia, rys. tuszem; plan Brześcia, jw.
 - m. fol. 17 — Widok Warszawy, rys. ołówkiem.
 - n. fol. 18 — Widoki Pułtuska (2), rys. ołówkiem.
 - o. fol. 19 — Widok Złotowa, rys. ołówkiem.
 - p. fol. 31 — Oblężenie Malborka w 1659 r., plan wyk. piórkiem.
 - q. fol. 32 — Fragment mapy Polski: część zachodnia, szkic ołówkiem.
2. Zbiór rysunków i rycin hr. Magnusa de la Gardie.
- a. nr 124 — Wrocław, miedzioryt, ryt. Georg Hayer.
 - b. nr 163 — Gdańsk, miedzioryt, ryt. Aegidius Dikmann, Gedanensis, 1617.
 - c. nr 164 — Kraków, miedzioryt, ryt. M. Merian, tł. Judocus Hondius, 1619.
 - d. nr 165 — Kraków, jw. 1618.
 - e. nr 166 — Grodno, ryt. Mathias Zündt, 1568.
3. Zbiór rycin Kungl. Bibliotek.
- a. B 26 — *Delineatio urbis Varsoviae prout illam SS. Poloniae Rex Johannes Casimirus nova obsidione facta mense junio 1656 suae iterum potestate fecit*, miedzioryt 241 × 281.
 - bb. C. 4 Bitwa pod Warszawą, widok z dnia 29 lipca 1656, O. Mankill pinx.
 - c. B. 88 — Oblężenie Torunia w 1658 r., miedzioryt, ryt. G. Förster, tł. J. Bensheimer, dedykacja włoska Stanisławowi Lubomirskiemu.
 - d. B. 90 — Oblężenie Torunia w 1658 r., jw.
 - e. B 1, A 2, B 2 — Ryciny wykonane ku upamiętnieniu pokoju w Oliwie w 1660 r. (3 ryc.).
 - f. A 1 — Powitanie Zygmunta III i jego siostry Anny w 1692 r., miedzioryt niemiecki.
 - g. A 9 — Bitwa pod Oliwą 1627 r., miedzioryt niemiecki.

Należy podkreślić, że przejrzenie tak znacznego materiału w okresie paru tygodni umożliwiła mi niezwykle życzliwość, uprzejmość i daleko idąca pomoc ze strony pracowników szwedzkiej służby bibliotekarskiej i archiwalnej, jak również innych naukowców, którzy służyli mi w potrzebie informacjami i radami. Pragnę w tym miejscu podziękować szczególnie dyrektorowi naczelnemu Kungl. Bibliotek dr Uno Willersowi oraz jego współpracownikom: dr Bengt Dahlbäckowi, dr Stig Stenströmowi i fil. lic. Adamowi Heymowskiemu; dalej dyrekto-

rowi naczelnemu archiwów szwedzkich dr Ingvar Anderssonowi, i jego współpracownikom; prof. Bengt Hildebrandowi z Personalhistoriska Arkiv; dr Vilhelmowi Odelbergowi, dyrektorowi biblioteki Akademii Nauk; doc. Kjellmanowi i dr Załuska-Stromberg oraz doc. dr Józefowi Trypućce w Uppsali; dyrektorowi Biblioteki Uniwersyteckiej w Lund, dr W. Norlindowi i wielu innym, którzy nie żalowali swego cennego czasu, aby mi przyjść z pomocą².

² Część przytoczonych w wykazie materiałów będzie wykorzystana w pracach: „Stosunki kulturalne polsko-szwedzkie w XVI—XIX r.“ oraz: „Z dziejów zabiegów o odzyskanie polskich zbiorów archiwalnych i bibliotecznych, zagrabionych w czasie wojen szwedzkich“, które opracowuje autor niniejszego artykułu.